

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
EVGENI TANCHEV
28 päivänä kesäkuuta 2018¹

Asia C-216/18 PPU

**Minister for Justice and Equality
vastaan
LM
(tuomioistuinjärjestelmän puutteet)**

(Ennakkoratkaisupyyntö – High Court (ylempi piirituomioistuin, Irlanti))

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Puitepäätös 2002/584/YOS – Eurooppalainen pidätysmääräys – Täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteet – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 47 artikla – Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin – Oikeusvaltio – SEU 7 artikla – Komission perusteltu ehdotus, jolla neuvostoa kehoitetaan toteamaan, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettua arvoa

Sisällys

I Johdanto	2
II Asiaa koskevat oikeussäännöt	5
A Unionin oikeus	5
1 Perusoikeuskirja	5
2 Euroopan unionista tehty sopimus	5
3 Puitepäätös	6
B Irlannin oikeus	6
III Tosiseikat ja pääasian oikeudenkäynti	7
IV Asian arviointi	9
A Tutkittavaksi ottaminen	9

¹ Alkuperäinen kieli: ranska.

B Asiakysymys	10
1 Alustavat huomautukset	10
2 Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys	12
a) Onko todellisen vaaran perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan, muttei sen 4 artiklan, rikkomisesta johdettava eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon lykkäämiseen? .	13
b) Onko minkä tahansa perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan rikkomisen johdettava sen vakavuudesta riippumatta eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon lykkäämiseen?	16
1) Johdanto	16
2) Vaatimus oikeuksien räikeästä epäämisestä	16
3) Oikeuksien räikeän epäämisen määrittelemisen tuomioistuinten riippumattomuuden perusteella	19
c) Onko täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen todettava, että kyseinen henkilö saattaa altistua oikeuksien räikeälle epäämiselle?	21
1) Johdanto sekä asianosaisten ja muiden osapuolten huomautukset	21
2) Vaatimus yksittäistapausta koskevasta tutkinnasta	22
3) Miten näytetään toteen, että asianomainen henkilö altistuu todelliselle vaaralle oikeuksien räikeästä epäämisestä pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa?	24
3 Toinen ennakkoratkaisukysymys	26
V Ratkaisuehdotus	28

I Johdanto

1. Nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö on esitetty Puolan tuomioistuinjärjestelmän kehitykseen ja uudistuksiin liittyvässä asiayhteydessä,² jonka johdosta Euroopan komissio on 20.12.2017 antanut perustellun ehdotuksen, jolla Euroopan unionin neuvostoa kehoitetaan toteamaan SEU 7 artiklan 1 kohdan nojalla, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti yhtä SEU 2 artiklassa tarkoitetuista jäsenvaltioille yhteisistä arvoista eli oikeusvaltioperiaatetta³ (jäljempänä komission perusteltu ehdotus).

2 Kyse on muun muassa perustuslakituomioistuimen jäsenten nimittämisestä ja sen tiettyjen ratkaisujen julkaisematta jättämisestä. Kyse on myös ylimmän tuomioistuimen ja yleisten tuomioistuinten tuomareiden uusista eläkejärjestelmistä, uudesta, ylimmässä tuomioistuimessa toteutettavasta ylimääräisestä muutoksenhakumenettelystä, yleisten tuomioistuinten presidenttien nimittämisestä ja virasta vapauttamisesta sekä kansallisen tuomarineuvoston tuomarijäsenten toimikausien päättämisestä ja heidän nimitysmenettelystään.

3 Ehdotus, joka on annettu 20.12.2017, neuvoston päätökseksi sen toteamisesta, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta, COM(2017) 835 final.

2. SEU 7 artiklassa määrättyllä menettelyllä – jos se saatetaan päätökseen eli jos Eurooppa-neuvosto toteaa, että jäsenvaltio on loukannut vakavasti ja jatkuvasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja – on mahdollista pidättää väliaikaisesti tietyt perussopimuksista johtuvat asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet. Tällaista menettelyä ei ole milloinkaan aloitettu eikä etenkään saatettu päätökseen. Komission perusteltu ehdotus on ensimmäinen tämänsuuntainen yritys, eikä neuvosto ole tähän päivään mennessä antanut päätöstä, joka se on kyseisellä ehdotuksella kehoitettu tekemään.

3. Nyt käsiteltävässä asiassa pääasian hakijaan L. M:ään on kohdistettu kolme puolalaisten tuomioistuinten eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS⁴, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS⁵ (jäljempänä puitepäätös), perusteella antamaa pidätysmääräystä. Hän katsoo, että komission perustellussa ehdotuksessa tarkasteltujen kaltaisten Puolan tuomioistuinjärjestelmän uudistusten johdosta hän altistuu todelliselle vaaralle siitä, ettei hän saa kyseisessä jäsenvaltiossa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä, ja väittää, että kyseinen vaara estää ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta luovuttamasta häntä Puolan oikeusviranomaisille.

4. Jäsenvaltioiden on kuitenkin vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen nojalla pantava täytäntöön eurooppalainen pidätysmääräys.⁶ Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vain tyhjentävästi puitepäätöksen 3 artiklassa luetelluissa täytäntöönpanosta kieltäytymisen ehdottomissa tapauksissa tai puitepäätöksen 4 ja 4 a artiklassa tarkoitetuissa täytäntöönpanosta kieltäytymisen harkinnanvaraisissa tapauksissa.⁷

5. Unionin tuomioistuin on kuitenkin todennut 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 98 kohta), että kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevaa henkilöä koskee todellinen vaara Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 4 artiklassa tarkoitettusta epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta, kyseisen määräyksen täytäntöönpanoa on lykättävä. Unionin tuomioistuin nojautuu kyseisen päätelmän tekemiseksi yhtäältä 18.12.2014 annettuun lausuntoon 2/13 (unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen) (EU:C:2014:2454, 191 kohta), jossa se katsoi, että vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen periaatteita voidaan ”poikkeuksellisis[s]a olosuhteis[s]a” rajoittaa, ja toisaalta puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaan, jonka mukaan puitepäätös ”ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa – – perusoikeuksia”, sellaisina kuin ne on taattu muun muassa perusoikeuskirjassa.⁸

6. Unionin tuomioistuin kuitenkin asettaa mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon lykkäämiselle edellytyksiä toteamalla, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on suoritettava kaksivaiheinen tutkinta.

7. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on ensinnäkin todettava epäinhimillisen tai halventavan kohtelun todellisen vaaran olemassaolo pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa ”puutteiden [vuoksi] – olivatpa ne rakenteellisia tai yleisiä ja koskivatpa ne tiettyjä henkilöryhmiä tai tiettyjä vankeuslaitoksia”.⁹ Sen on tällaisten puutteiden olemassaolon toteamiseksi nojaututtava ”sellaisiin objektiivisiin, luotettaviin, tarkkoihin ja asianmukaisesti päivitettyihin tietoihin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa vallitsevista vankeusolosuhteista”, joita ovat erityisesti

4 EYVL 2002, L 190, s. 1.

5 EUVL 2009, L 81, s. 24.

6 Ks. puitepäätöksen johdanto-osan kuudes perustelukappale ja 1 artiklan 2 kohta.

7 Tuomio 16.7.2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 36 kohta) ja tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 80 kohta).

8 Tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 82–88 kohta).

9 Epäinhimillinen kohtelu johtui asiassa Aranyosi ja Căldăraru Unkarissa ja Romaniassa vallitsevista vankeusolosuhteista.

”kansainvälis[et] tuomioistuinratkaisu[t], kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio[t], pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinratkaisu[t] ja Euroopan neuvoston tai Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmään kuuluvien elinten laatim[at] päätöks[et], kertomuks[et] ja mu[ut] asiakirj[at].”¹⁰

8. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on tämän jälkeen varmistettava, että on olemassa painavia perusteita uskoa, että *henkilö, jota* eurooppalainen pidätysmääräys *koskee*, altistuisi edellä olevassa kohdassa kuvattujen seikkojen perusteella todetulle vaaralle. ”Pelkk[ien] puutte[iden] – olivatpa ne rakenteellisia tai yleisiä ja koskivatpa ne tiettyjä ihmisryhmiä tai tiettyjä vankeuslaitoksia – olemassaolo – ei nimittäin välttämättä osoita, että kyseinen henkilö altistuisi *konkreettisesti tapauksessa* epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle, jos hänet luovutettaisiin”.¹¹ Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan nojalla pyydettävä pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta lisätietoja kyseisen henkilön vankeusolosuhteista. Jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen katsoo näiden tietojen perusteella, että kyseinen henkilö ei altistu todelliselle vaaralle joutua epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi, sen on pantava eurooppalainen pidätysmääräys täytäntöön. Jos se toteaa sitä vastoin näiden tietojen perusteella, että kyseinen henkilö altistuu tällaiselle vaaralle, sen on lykättävä kyseisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa.

9. Nyt käsiteltävässä asiassa perusoikeus, jonka loukkaamisen vaaralle etsitty henkilö väittää altistuvansa pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, ei ole edellä mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru kyseessä ollut epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kielto vaan – kuten edellä olen todennut – oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Unionin tuomioistuimelta tiedustellaan muun muassa, onko mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru määritellyn tutkinnan toista vaihetta sovellettava tällaiseen tilanteeseen. Unionin tuomioistuimelta tiedustellaan toisin sanoen, onko täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen – jotta sillä on velvollisuus lykätä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa – todettava yhtäältä, että Puolan tuomioistuinjärjestelmässä on olemassa puutteita, jotka merkitsevät todellista vaaraa siitä, että oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan, ja toisaalta, että kyseinen henkilö altistuu tällaiselle vaaralle, vai riittääkö, että se toteaa, että Puolan tuomioistuinjärjestelmässä on olemassa puutteita, ilman tarvetta varmistua siitä, että kyseinen henkilö altistuu niille.

10. Kysymyksellä on merkitystä, koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoittaa katsovansa komission perustellun ehdotuksen ja kahden Demokratiaa oikeusteitse -komission (jäljempänä Venetsian komissio) lausunnon¹² perusteella, että kyse on tällaisista puutteista.

10 Tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 89 kohta).

11 Tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 93 kohta) (kursivointi tässä).

12 Venetsian komission 11.12.2017 antama lausunto nro 904/2017 Puolan tasavallan presidentin ehdottamasta lakiesityksestä kansallista tuomarineuvostoa koskevan lain muuttamiseksi ja Puolan tasavallan presidentin ehdottamasta lakiesityksestä ylimmästä tuomioistuimesta annetun lain muuttamiseksi sekä yleisten tuomioistuinten järjestämisestä annetusta laista; ja Venetsian komission 11.12.2017 antama lausunto nro 892/2017 syyttäjälaitosta koskevasta laista, sellaisena kuin se on muutettuna (jäljempänä Venetsian komission lausunnot). Nämä asiakirjat ovat saatavilla Venetsian komission internet-sivustolla osoitteessa: <http://www.venice.coe.int/webforms/events/>

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

1 Perusoikeuskirja

11. Perusoikeuskirjan 47 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen”, määrätään seuraavaa:

”Jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa.

Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.

Maksutonta oikeusapua annetaan vähävaraisille, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.”

2 Euroopan unionista tehty sopimus

12. SEU 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.”

13. SEU 7 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Neuvosto voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan, Euroopan parlamentin tai Euroopan komission perustellusta ehdotuksesta Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan todeta jäsentensä neljän viidesosan enemmistöllä, että on olemassa selvä vaara, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja. Ennen tämän toteamista neuvosto kuulee kyseistä jäsenvaltiota ja voi, tehden ratkaisunsa samaa menettelyä noudattaen, antaa sille suosituksia.

Neuvosto tarkistaa säännöllisesti, ovatko tällaiseen toteamiseen johtaneet perusteet edelleen olemassa.

2. Eurooppa-neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti, voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan ehdotuksesta tai Euroopan komission ehdotuksesta ja saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän todeta, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja, kehoitettuaan ensin asianomaista jäsenvaltiota esittämään huomautuksensa.

3. Jos rikkominen on 2 kohdan mukaisesti todettu, neuvosto voi määräenemmistöllä päättää pidättää väliaikaisesti tietyt perussopimuksista johtuvat asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet, mukaan lukien kyseisen jäsenvaltion hallituksen edustajan äänioikeuden neuvostossa. Tällöin neuvosto ottaa huomioon tällaisen oikeuksien pidättämisen mahdolliset vaikutukset luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Jäsenvaltiolle perussopimuksista johtuvat velvoitteet sitovat kuitenkin edelleen asianomaista valtiota.

4. Neuvosto voi määränemmistöllä päättää myöhemmin muuttaa 3 kohdan nojalla toteutettua toimenpidettä tai peruuttaa sen, jos sen toteuttamiseen johtaneessa tilanteessa tapahtuu muutos.

5. Euroopan parlamentissa, Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa tätä artiklaa sovellettaessa noudatettavista äänestysmenettelyä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 354 artiklassa.”

3 Puitepäätös

14. Puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt perustuvat jäsenvaltioiden väliseen vankkaan luottamukseen. Järjestelyjen soveltaminen voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja periaatteita, minkä neuvosto toteaa kyseisen sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja minkä seurauksista on säädetty saman artiklan 2 kohdassa.”

15. Puitepäätöksen 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna se täytäntöön”, säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

B Irlannin oikeus

16. Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä annetun vuoden 2003 lain,¹³ jolla puitepäätös on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä, 37 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Henkilöä ei luovuteta tämän lain nojalla, jos

- a) hänen luovuttamisensa on ristiriidassa niiden valtion velvoitteiden kanssa, jotka perustuvat
  - i) [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn] yleissopimukseen tai
  - ii) [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn] yleissopimuksen pöytäkirjoihin,
- b) hänen luovuttamisensa merkitsee perustuslain säännöksen rikkomista – –”

¹³ European Arrest Warrant Act 2003.

III Tosiseikat ja pääasian oikeudenkäynti

17. L. M:aan, joka on Puolan kansalainen, on kohdistettu kolme Puolan tasavallan antamaa eurooppalaista pidätysmääräystä.

18. Ensimmäisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antoi¹⁴ 4.6.2012 Sąd Okręgowy w Poznaniu (Poznańin alueellinen tuomioistuin, Puola) L. M:n asettamiseksi syyteeseen kahdesta rikoksesta, joista on käytetty kuvausta ”päihdyttävien aineiden, lähtöaineiden, korvausaineiden tai psykotrooppisten aineiden laitton valmistaminen, käsittely tai salakuljettaminen tai näiden aineiden laitton kauppa” ja ”osallistuminen järjestäytyneeseen rikollisjärjestöön tai -ryhmään, jonka tarkoituksena on rikosten tekeminen”. Kyseisen pidätysmääräyksen mukaan L. M. on osallistunut Poznańissa ja Włocławekissa vuoden 2002 ja vuoden 2006 kevään välillä rikollisjärjestöön, jonka tarkoituksena oli päihdyttävien aineiden laitton kauppa suurina määrinä. Hänen väitettiin myyneen saman ajanjakson aikana vähintään 50 kg amfetamiinia vähintään 225 000 Puolan zlotyn (PLN) arvosta, 200 000 ekstaasipilleriä vähintään 290 000 PLN:n arvosta ja vähintään 3,5 kg marihuanaa vähintään 47 950 PLN:n arvosta.

19. Toisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antoi 1.2.2012¹⁵ Sąd Okręgowy w Warszawie (Varsovan alueellinen tuomioistuin, Puola) L. M:n asettamiseksi syyteeseen kahdesta rikoksesta, joista kummastakin on käytetty kuvausta ”huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitton kauppa”. Kyseisen pidätysmääräyksen mukaan L. M. on vuoden 2007 kesällä toimittanut Hollantiin vähintään 6 kg marihuanaa ja myöhemmin vähintään 5 kg marihuanaa. Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen kirjeessä täsmennetään, että L. M:n rikollisjärjestön, johon hän kuului, muille jäsenille toimittama marihuana myytiin tämän jälkeen hänelle, jotta hän myisi sen Puolassa.

20. Kolmannen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antoi¹⁶ 26.9.2013 Sąd Okręgowy w Włocławku (Włocławekin alueellinen tuomioistuin, Puola) L. M:n asettamiseksi syyteeseen rikoksesta, josta on käytetty kuvausta ”päihdyttävien aineiden, lähtöaineiden, korvausaineiden tai psykotrooppisten aineiden laitton valmistaminen, käsittely tai salakuljettaminen tai näiden aineiden laitton kauppa”. Kyseisen pidätysmääräyksen mukaan L. M. on vuoden 2006 heinäkuun ja vuoden 2007 marraskuun välisenä aikana kaupannut Włocławekissa vähintään 30 kg amfetamiinia vähintään 150 000 PLN:n arvosta, 55 000 ekstaasipilleriä vähintään 81 000 PLN:n arvosta ja vähintään 7,5 kg marihuanaa vähintään 105 250 PLN:n arvosta.

21. L. M. pidätettiin 5.5.2017 Irlannissa. Hän ei ole suostunut siihen, että hänet luovutetaan Puolan viranomaisille, etenkin sillä perusteella, että viimeaikaisten Puolan tuomioistuinjärjestelmää ja yleistä syyttäjänvirastoa koskevien lainsäädäntöuudistusten vuoksi hän joutuisi Puolassa todelliseen vaaraan oikeuksien räikeästä epäamisestä Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan vastaisesti.

22. Sellaisten viivästysten jälkeen, jotka johtuivat ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan oikeusapuun liittyvistä vaikeuksista, asianajajan vaihtumisesta sekä uusien todisteiden esittämiseksi ja Puolan lainsäädäntöuudistuksia koskevien uusien tietojen toimittamiseksi esitetystä lykkäyspyynnöistä, High Court (ylempi piirituomioistuin, Irlanti) piti istunnon 1. ja 2.2.2018. High Court katsoi 12.3.2018 antamallaan ratkaisulla, että unionin tuomioistuimelle on esitettävä kysymyksiä puitepäätöksen tulkinnasta, ja se kehotti pääasian asianosaisia esittämään huomatuksensa kysymyksistä, jotka se aikoi esittää unionin tuomioistuimelle.

14 Menettelyssä 2013/295 EXT.

15 Menettelyssä 2014/8 EXT.

16 Menettelyssä 2017/291 EXT.

23. High Court totesi 23.3.2018 komission perustellun ehdotuksen ja Venetsian komission lausuntojen perusteella, että Puolan tasavallan näiden kahden viimeisen vuoden aikana toteuttamat lainsäätöuudistukset olivat kokonaisuutena tarkasteltuna SEU 2 artiklassa tarkoitetun oikeusvaltiota koskevan yhteisen arvon vastaisia. Se päätteli tämän perusteella, että on olemassa todellinen vaara siitä, että pääasian hakija ei saa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä Puolassa, koska oikeusviranomaisen riippumattomuutta ei ole enää taattu ja koska Puolan perustuslain noudattamista ei ole enää varmistettu.

24. High Court pohtii, voidaanko unionin tuomioistuimen 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) määrittelemän tutkinnan toista vaihetta soveltaa, kun pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on sellaisia tuomioistuinjärjestelmän puutteita, jotka merkitsevät oikeusvaltioperiaatteen loukkaamista. High Courtin mielestä kyseisen tutkinnan toista vaihetta ei voida soveltaa. Tällaisessa tilanteessa näet olisi epärealistista vaatia kyseistä henkilöä osoittamaan, että nämä puutteet vaikuttavat häneen kohdistuvaan menettelyyn.

25. High Court katsoo lisäksi, että kyseessä olevien puutteiden rakenteellisuuden vuoksi pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen ei voisi antaa erikseen takeita, joilla kyseiselle henkilölle aiheutuva vaara voidaan sulkea pois. Olisi epärealistista vaatia takeita siitä, kuka toimii syyttäjänä ja ketkä tuomarit käsittelevät asiaa ja mahdollista muutoksenhakua, tai siitä, että perustuslakituomioistuimen sellaisen säännöksen perustuslain vastaisuuden toteamisesta antamia ratkaisuja kunnioitetaan, jolla voi olla vaikutusta kyseessä olevaan menettelyyn.

26. High Court päätti siis lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Siitä huolimatta, mitä unionin tuomioistuin päätteli [5.4.2016 annetussa] tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru [(C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198)]: jos kansallinen tuomioistuin katsoo olevan vakuuttavia todisteita siitä, että olosuhteet pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa eivät ole oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin koskevan perusoikeuden mukaisia, koska pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmä itsessään ei enää toimi oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti, onko täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen lisäksi tarkastettava konkreettisesti ja tarkasti, altistuuko kyseessä oleva henkilö vaaralle epäoikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä, jos hänen oikeudenkäyntinsä järjestetään järjestelmässä, joka ei enää toimi oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti?
- 2) Jos sovellettava arviointi edellyttää sen konkreettista tarkastamista, altistuuko etsitty henkilö todelliselle vaaralle oikeuksien räikeästä epäamisestä, ja jos kansallinen tuomioistuin on katsonut oikeusvaltioperiaatetta loukattavan järjestelmällisesti, onko kansallinen tuomioistuin täytäntöönpanosta vastaavana oikeusviranomaisena velvollinen pyytämään pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta tarvittavia lisätietoja, joiden perusteella kansallinen tuomioistuin voisi sulkea pois vaaran epäoikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä, ja jos on, mitä takeita oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä edellytettäisiin?”

27. Unionin tuomioistuin päätti 12.4.2018 unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan 1 kohdan nojalla käsitellä ennakkoratkaisupyynnön kiireellisessä menettelyssä.

28. Unionin tuomioistuin päätti myös työjärjestyksensä 109 artiklan 3 kohdan nojalla kehottaa Puolan tasavaltaa toimittamaan kirjallisesti kaikki nyt käsiteltävää asiaa koskevat tarpeelliset tarkennukset.

29. Hakija, pääasian vastapuoli, komissio ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 109 artiklan 3 kohdan nojalla Puolan tasavalta ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia ennakkoratkaisukysymyksistä. Näitä osapuolia sekä Espanjan kuningaskuntaa, Unkaria ja Alankomaiden kuningaskuntaa on kuultu 1.6.2018 järjestetyssä istunnossa.

IV Asian arviointi

A Tutkittavaksi ottaminen

30. Puolan hallitus väittää, että ongelma on hypoteettinen, koska ei ole mitään syytä, joka oikeuttaa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden nojalla kieltäytymään panemasta kyseessä olevia eurooppalaisia pidätysmääräyksiä täytäntöön. Vaikka Puolan hallitus ei nimenomaisesti vaadi, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta, se päätelee kuitenkin kyseisen pyynnön perusteella, ettei unionin tuomioistuimen pitäisi vastata ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin. Unkarin hallitus väittää puolestaan, ettei ennakkoratkaisupyyntöä voida ottaa tutkittavaksi, koska ongelma on hypoteettinen.

31. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisten tuomioistuinten esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisupyyntönsä ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydettyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.¹⁷

32. SEUT 267 artiklan sanamuodon ja rakenteen perusteella ennakkoratkaisumenettely edellyttää tältä osin, että kansallisessa tuomioistuimessa todella on vireillä riita-asia, jossa tämän on annettava ratkaisu, jossa otetaan huomioon ennakkoratkaisutuomio. Ennakkoratkaisumenettelyn perusteena ei nimittäin ole neuvoa-antavien lausuntojen esittäminen yleisluonteisista tai hypoteettisista kysymyksistä vaan riita-asian todelliseen ratkaisemiseen erottamattomasti liittyvä tarve.¹⁸

33. Nyt käsiteltävässä tapauksessa unionin tuomioistuimelta tiedustellaan, onko riittävää, jotta täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen olisi lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, että se toteaa, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmässä olevien puutteiden vuoksi on olemassa todellinen vaara siitä, että oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan, vai onko sen myös varmistettava, että etsitty henkilö altistuu tällaiselle vaaralle. Unionin tuomioistuimelta tiedustellaan myös, mitkä tiedot ja takeet täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on mahdollisesti saatava pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta kyseisen vaaran poissulkemiseksi. L. M:aan kohdistuu kolme puolalaisten tuomioistuinten antamaa eurooppalaista pidätysmääräystä, ja ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoittaa katsovansa, että Puolan tuomioistuinjärjestelmään vaikuttavat puutteet ovat sellaisia, että oikeusvaltiota vahingoitetaan. Tämän johdosta L. M:n luovuttaminen pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle riippuu unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymyksiin antamasta vastauksesta. Kysymyksiä ei siis voida pitää hypoteettisina.

34. Katson näin ollen, että ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi.

¹⁷ Tuomio 6.9.2016, Petruhin (C-182/15, EU:C:2016:630, 20 kohta).

¹⁸ Tuomio 8.9.2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, 38 kohta) ja tuomio 27.2.2014, Pohotovost (C-470/12, EU:C:2014:101, 28 ja 29 kohta).

B Asiakysymys

1 Alustavat huomautukset

35. Korostan, ettei unionin tuomioistuimen tehtävänä ole ottaa kantaa siihen, onko olemassa todellinen vaara siitä, että oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan Puolan tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi, eli 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) määritellyn tutkinnan ensimmäiseen vaiheeseen. *Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen* on otettava kantaa tällaisen vaaran olemassaoloon. Kyseisen tuomion 88 kohdan mukaan näet jäsenvaltion täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on silloin, kun sillä on tiedossaan seikkoja, jotka osoittavat, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on olemassa todellinen vaara epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta, arvioitava tällaisen vaaran olemassaoloa.

36. Unionin tuomioistuimen on otettava kantaa Puolan lainsäädännön yhdenmukaisuuteen unionin oikeuden ja erityisesti perusoikeuskirjan määräysten kanssa ainoastaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä koskevan kanteen yhteydessä.¹⁹ Unionin tuomioistuin toteaisi kuitenkin tällaisen kanteen yhteydessä mahdollisesti unionin oikeuden oikeussäännön *rikkomisen* eikä tällaisen oikeussäännön rikkomisen *vaaraa*.

37. Täsmennän myös, ettei voida katsoa, että niin kauan kuin neuvosto ei ole antanut päätöstä, jolla todetaan SEU 7 artiklan 1 kohdan nojalla, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi suorittaa tämän ratkaisuehdotuksen 35 kohdassa kuvattua arviointia.

38. Ensinnäkin näet arvioinnilla, jonka neuvosto mahdollisesti suorittaa SEU 7 artiklan 1 kohdan yhteydessä, ei ole samaa kohdetta kuin arvioinnilla, jonka täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen suorittaa 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) määritellyn tutkinnan ensimmäisessä vaiheessa. Neuvosto arvioi SEU 7 artiklan 1 kohdan yhteydessä, onko olemassa selvä vaara siitä, että SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja eli ihmisarvon kunnioittamista, vapautta, kansanvaltaa, tasa-arvoa, oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksien kunnioittamista loukataan vakavasti. Mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen tutkinta koski sitä vastoin sitä, onko olemassa todellinen vaara siitä, että perusoikeutta eli epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltä loukataan, eikä siitä, että jäsenvaltioiden yhteistä arvoa loukataan.

39. Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta, onko riittävää, jotta sen olisi lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, että se toteaa, että ”olosuhteet pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa eivät ole *oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden* mukaisia, koska [kyseisen] jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmä itsessään ei enää toimi oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti”.²⁰ Unionin tuomioistuimelle esitetään siis kysymyksiä oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaamisen eikä oikeusvaltiota koskevan arvon loukkaamisen seurauksista.

¹⁹ Kuten kanne, joka saatettiin unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi asiassa C-192/18, komissio v. Puola.

²⁰ Kursivointi tässä.

40. Käsiteltävässä tapauksessa komissio on tosin antanut perustellun ehdotuksensa tuomareiden riippumattomuuteen ja vallanjakoperiaatteeseen eli siis oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen liittyvien huolenaiheiden johdosta.²¹ Pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa voi olla kuitenkin olemassa vaara siitä, että oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan, vaikka kyseinen jäsenvaltio ei loukkaa oikeusvaltioperiaatetta. Mielestäni ei siis voida kiistää sitä, että neuvoston ja täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen suorittamalla arvioinneilla, sellaisina kuin ne on kuvattu edellä 38 kohdassa, ei ole samaa kohdetta.

41. Toiseksi sillä, että neuvosto toteaa, että on olemassa selvä vaara siitä, että SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja loukataan vakavasti, ei ole samoja seurauksia kuin sillä, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa, että on olemassa todellinen vaara siitä, että perusoikeutta loukataan.

42. Ainoa seuraus siitä, että neuvosto toteaa, että on olemassa selvä vaara siitä, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja, on näet se, että Eurooppa-neuvosto voi tarvittaessa todeta SEU 7 artiklan 2 kohdan nojalla, että näitä arvoja loukataan vakavasti ja jatkuvasti. Neuvosto voi siis *loukkaamisen* eikä pelkän loukkaamisen vaaran toteamisen perusteella pidättää SEU 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti väliaikaisesti tietyt EU-sopimuksesta ja EUT-sopimuksesta johtuvat asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet. Se voi muun muassa keskeyttää *puitepäätöksen* soveltamisen kyseiseen jäsenvaltioon, kuten kyseisen puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan.

43. Sen toteaminen, että on olemassa pelkästään todellinen *vaara* siitä, että epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kieltoa loukataan, velvoittaa sitä vastoin täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen lykkäämään eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa. Kyseinen oikeusviranomainen voi kuitenkin lykätä vain *kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen* täytäntöönpanoa.²²

44. Olen siis samaa mieltä Alankomaiden hallituksen kanssa, joka on suullisessa käsittelyssä väittänyt, että SEU 7 artiklassa määrätyllä menettelyllä on täysin erilainen tehtävä kuin täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen 5.4.2016 annetun tuomion Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) mukaisesti suorittamalla tutkinnalla. Kyseisellä menettelyllä unioni voi puuttua siihen, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti arvoja, joihin unioni perustuu. Tutkinta puolestaan antaa täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle mahdollisuuden suojella sen henkilön perusoikeuksia, johon eurooppalainen pidätysmääräys on kohdistettu.

45. Korostan kolmanneksi, että SEU 7 artiklan 1 kohdassa ei määrätä, missä määräajassa neuvoston, jonka käsiteltäväksi on saatettu perusteltu ehdotus, on annettava päätös, jolla todetaan, että on olemassa selvä vaara siitä, että SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja loukataan vakavasti. Siinä ei määrätä myöskään, että jos neuvosto toteaa, ettei tällaista vaaraa ole olemassa, sen on annettava tästä päätös. Jos siis katsotaan, että niin kauan kuin neuvosto ei ole antanut päätöstä SEU 7 artiklan 1 kohdan nojalla, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi arvioida, onko olemassa todellinen vaara siitä, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa loukataan jotakin

²¹ Ks. komission perustellun ehdotuksen perustelujen 171–186 kohta.

²² Ks. tästä tämän ratkaisuehdotuksen 106 kohta.

perusoikeutta, kyseistä viranomaista kiellettäisiin *vähintäänkin toistaiseksi* lykkäämästä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa. Huomautan, että nyt käsiteltävässä tapauksessa komission perusteltu ehdotus on annettu 20.12.2017 ja että neuvosto ei ole tähän päivään mennessä antanut mitään päätöstä SEU 7 artiklan 1 kohdan nojalla.²³

2 Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

46. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo unionin tuomioistuimelta ensimmäisellä kysymyksellä, sovelletaanko 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) määritellyn tutkinnan toista vaihetta silloin, kun pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio loukkaa ”perusoikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin”. Vaikka kysymyksessä itsessään ei todeta, mihin tekstiin oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin perustuu, ennakkoratkaisupyynnön perusteluissa viitataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan.

47. Muistutan tältä osin, että vaikka – kuten SEU 6 artiklan 3 kohdassa täsmennetään – Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tunnustetut perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta ja vaikka – kuten perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa määrätään – perusoikeuskirjaan sisältyville oikeuksille, jotka vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, on annettava sama merkitys ja sama ulottuvuus kuin mainitussa yleissopimuksessa, Euroopan ihmisoikeussopimusta ei voida pitää – niin kauan kuin unioni ei ole siihen liittynyt – muodollisesti unionin oikeusjärjestyksen sisältyvänä oikeudellisena välineenä.²⁴

48. Perusoikeuskirjan selityksistä ilmenee,²⁵ että perusoikeuskirjan 47 artiklan toinen kohta vastaa oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin koskevaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta.

49. On siis viitattava yksinomaan perusoikeuskirjan 47 artiklan toiseen kohtaan.²⁶

50. Unionin tuomioistuimelta siis tiedustellaan, onko riittävää, jotta täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, että se toteaa, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmässä olevien puutteiden vuoksi on olemassa todellinen vaara²⁷ siitä, että perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa vahvistettua oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan, vai onko sen myös varmistettava, että henkilö, jota kyseinen pidätysmääräys koskee, altistuu tällaiselle vaaralle.

23 Korostan muutoin, että poliittinen asyayhteys, jossa nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyynnö on esitetty, voisi ensi näkemältä antaa olettaa, ettei unionin tuomioistuin voi tutkia kyseistä pyyntöä. Tarkennan siis, että esim. ”poliittisia kysymyksiä” koskevassa amerikkalaisessa oikeuskirjallisuudessa katsotaan yleisesti, että tuomioistuimen on pidättäydyttävä ottamasta asiaan kantaa silloin, kun se katsoo, että kysymys on jätettävä täytäntöönpanovallan tai lainsäädäntövallan harkintaan. Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan katso, että sen valvontaan kohdistuisi tällaisia rajoituksia. Nyt käsiteltävässä tapauksessa unionin tuomioistuimelle esitetyt kysymyksiä ei voida pitää myöskään ”poliittisina”, koska em. tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru määritellyn tutkinnan ensimmäisessä vaiheessa suoritettava arviointi poikkeaa mielestäni arvioinnista, jonka neuvosto suorittaa SEU 7 artiklan 1 kohdan yhteydessä.

24 Tuomio 15.2.2016, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 45 kohta) ja tuomio 6.10.2016, Paoletti ym. (C-218/15, EU:C:2016:748, 21 kohta).

25 Perusoikeuskirjan selitykset (EUVL 2007, C 303, s. 17). Täsmennän, että näiden selitysten mukana perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäinen kohta vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklaa, jonka otsikko on ”Oikeus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon”. Perusoikeuskirjan 47 artiklan kolmas kohta puolestaan vastaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

26 Tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 51 kohta) ja tuomio 6.11.2012, Otis ym. (C-199/11, EU:C:2012:684, 46 ja 47 kohta).

27 Täsmennän näet, että unionin tuomioistuin katsoi 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, kun se toteaa, että on olemassa todellinen vaara epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, sen sijaan, että se toteaa, että tällaisen kohtelun kieltoa on *loukattu* (ja että kyseinen henkilö altistuu tällaiselle vaaralle). Ks. tästä tämän ratkaisuehdotuksen 43 kohta.

51. Tähän kysymykseen vastaamiseksi pohdin aluksi, onko perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan, eikä 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) kyseessä olleen perusoikeuskirjan 4 artiklan, rikkomisen todellinen vaara omiaan johtamaan siihen, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa lykätään. Koska asia on mielestäni näin, tutkin tämän jälkeen, ovatko kaikki oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaukset omiaan johtamaan tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon lykkäämiseen, vai onko näin oltava vain oikeuksien räikeän epäämisen kaltaisten tiettyä vakavuusastetta olevien loukkausten osalta. Tarkastelen lopuksi mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru määritellyn tutkinnan toisen vaiheen sovellettavuutta tilanteessa, jossa on olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi (koska todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä on mielestäni merkityksellinen kriteeri). Totean jo tässä vaiheessa, että kyseisen tutkinnan toista vaihetta voidaan mielestäni soveltaa tällaisessa tilanteessa.

a) Onko todellisen vaaran perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan, muttei sen 4 artiklan, rikkomisesta johdettava eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon lykkäämiseen?

52. Minister for Justice and Equality (oikeus- ja tasa-arvoasioista vastaava ministeri, Irlanti) (jäljempänä ministeri), Alankomaiden hallitus, Puolan hallitus²⁸ ja komissio katsovat, että perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan rikkomisen vaara on omiaan luomaan velvollisuuden lykätä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa. L. M., kuten myös ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ja nähdäkseni Espanjan hallitus, pitävät tätä seikkaa selvänä.²⁹

53. Koska tällä seikalla on merkitystä, sitä on mielestäni tarpeen tarkastella.

54. Korostan tältä osin, että vastavuoroisen tunnustamisen periaate, joka on rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön ”kulmakivi”,³⁰ perustuu itsessään jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaatteeseen. Kuten unionin tuomioistuin on todennut 18.12.2014 antamassaan lausunnossa 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, EU:C:2014:2454, 191 ja 192 kohta), jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaate edellyttää etenkin vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen osalta sitä, että kukin jäsenvaltio katsoo – jollei kyse ole ”poikkeuksellisista olosuhteista” –, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta ja aivan erityisesti unionin oikeudessa tunnustettuja perusoikeuksia. Jäsenvaltiot eivät siis voi ”poikkeuksellisia tapauksia” lukuun ottamatta tarkastaa, onko toinen jäsenvaltio tosiasiallisesti kunnioittanut tietyssä konkreettisesti tapauksessa unionin oikeudessa taattuja perusoikeuksia.

55. Kuten olen edellä todennut,³¹ unionin tuomioistuin nojautui mahdollisuuden hyväksyä ”poikkeuksellisissa olosuhteissa” rajoituksia vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen periaatteisiin sekä puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaan päätelläkseen 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) velvollisuuden lykätä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa. Tällaiset rajoitukset osoittavat, ettei keskinäinen luottamus ole sokeaa luottamusta.³²

28 Puolan hallituksen kirjallisten huomautusten mukaan se, että tuomio Aranyosi ja Căldăraru koski perusoikeuskirjan 4 artiklaa, ”ei tarkoita sitä, etteikö vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen periaatteisiin tehtyjä rajoituksia voitaisi soveltaa muiden sellaisten perusoikeuksien suojelemiseksi, jotka eivät ole tällä tavalla ehdottomia ja joihin kuuluu oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin”.

29 Totean Unkarin hallituksesta, ettei se tarkastele tätä seikkaa suoraan.

30 Ks. puitepäätöksen johdanto-osan kuudes perustelukappale.

31 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 5 kohta.

32 Julkisiamies Bobekin ratkaisuehdotus Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1013, 74 kohta). Ks. tältä osin Lenaerts, K., ”La vie après avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust”, *Common Market Law Review*, 2017, nro 3, s. 805.

56. Keskinäisen luottamuksen periaatetta koskevia rajoituksia on tähän päivään mennessä hyväksytty kuitenkin vain perusoikeuskirjan 4 artiklassa vahvistetun oikeuden osalta siltä osin kuin on kyse sekä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta että turvapaikanhakijan siirtämisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 604/2013³³ perusteella turvapaikanhakijan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevaan jäsenvaltioon.³⁴

57. Korostan tästä, että vaikka perusoikeuskirjan 4 artiklassa määrätty epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kielto on luonteeltaan ehdoton,³⁵ sama ei koske perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Sitä voidaan näet rajoittaa.³⁶

58. Tämän perusteella ei mielestäni voida kuitenkaan päätellä, ettei vaara perusoikeuskirjan 47 artiklan rikkomisesta voisi johtaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon lykkäämiseen. Tämä on myös julkisasiamies Sharpstonin kanta.³⁷

59. Ensimmäiseksi näet mikään puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdan sanamuodossa ei osoita, että jäsenvaltioiden olisi silloin, kun ne panevat kyseisen puitepäätöksen täytäntöön, noudatettava pelkästään niitä perusoikeuksia, joita ei saa rajoittaa ja joihin kuuluu muun muassa perusoikeuskirjan 4 artikla.

60. Huomautan toiseksi, että puitepäätöksessä on otettu käyttöön *oikeusviranomaisten* välinen luovutusjärjestelmä, jolla on korvattu jäsenvaltioiden välinen luovuttaminen, joka edellytti poliittisen vallan käyttöä ja sen suorittamaa arviointia.³⁸

61. Mielestäni puitepäätöksen mukaista vastavuoroista tunnustamista voidaan kuitenkin soveltaa pelkästään perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan vaatimukset täyttävän *tuomioistuinmenettelyn* päätteeksi annettuun ratkaisuun.

33 Kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta 26.6.2013 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2013, L 180, s. 31; jäljempänä Dublin III -asetus).

34 Kun jäsenvaltiossa, joka on Dublin III -asetuksessa luoteltujen perusteiden nojalla alun perin nimetty turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevaksi jäsenvaltioksi, on olemassa vaara epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta, turvapaikanhakijaa ei voida siirtää kyseiseen valtioon. Jäsenvaltion, joka määrittää vastuussa olevan jäsenvaltion, on jatkettava näiden perusteiden tutkintaa sen selvittämiseksi, voidaanko toinen jäsenvaltio nimetä vastuussa olevaksi jäsenvaltioksi. Jos tämä osoittautuu mahdottomaksi, siitä itsestään tulee hakemuksen käsittelystä vastuussa oleva valtio. Ks. Dublin III -asetuksen 3 artiklan 2 kohta, johon on kodifioitu 21.12.2011 annettu tuomio N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865, 94 kohta). Ks. myös tuomio 16.2.2017, C. K. ym. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 65 kohta); tuomio 26.7.2017, A.S. (C-490/16, EU:C:2017:585, 41 kohta) ja tuomio 26.7.2017, Jafari (C-646/16, EU:C:2017:586, 101 kohta).

35 Tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 85 kohta); tuomio 6.9.2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, 56 kohta); tuomio 16.2.2017, C. K. ym. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 59 kohta) ja tuomio 24.4.2018, MP (Aiemman kidutuksen uhrin toissijainen suojelu) (C-353/16, EU:C:2018:276, 36 kohta).

36 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeutta tehokkaaseen oikeussuojakeinoon voidaan rajoittaa, jos perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan kyseisestä rajoituksesta säädetään laissa, jos siinä kunnioitetaan kyseisen oikeuden keskeistä sisältöä ja jos se on suhteellisuusperiaatteen mukaisesti välttämätön ja vastaa tosiasiallisesti Euroopan unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia (tuomio 4.6.2013, ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, 51 kohta; tuomio 17.9.2014, Liivimaa Lihaveis, C-562/12, EU:C:2014:2229, 72 kohta; tuomio 6.10.2015, Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650, 95 kohta; tuomio 15.9.2016, Star Storage ym., C-439/14 ja C-488/14, EU:C:2016:688, 49 kohta; tuomio 27.9.2017, Puškár, C-73/16, EU:C:2017:725, 62 kohta ja tuomio 20.12.2017, Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation, C-664/15, EU:C:2017:987, 90 kohta).

37 Julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotus Radu (C-396/11, EU:C:2012:648, 97 kohta).

38 Ks. puitepäätöksen johdanto-osan viides perustelukappale ja tuomio 10.11.2016, Kovalkovas (C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, 41 kohta).

62. Huomautan tästä, että unionin tuomioistuin totesi 9.3.2017 annetussa tuomiossa Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, 54 kohta), joka ei tosin koskenut puitepäätöksen vaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012³⁹ tulkintaa, että ”se, että [Bryssel I a -asetuksen] soveltamisen taustalla olevaa keskinäistä luottamusta lainkäyttöön kunnioitetaan unionin jäsenvaltioissa, edellyttää muun muassa, että ratkaisut, joiden täytäntöönpanoa pyydetään toisessa jäsenvaltiossa, on annettu *tuomioistuinmenettelyssä, jossa taataan riippumattomuus ja puolueettomuus sekä kontradiktorisen periaatteen noudattaminen*”.⁴⁰

63. Mielestäni näyttää myös siltä, että eurooppalaisten pidätysmääräysten vastavuoroinen tunnustaminen edellyttää, että rangaistuksista, joiden täytäntöönpanoa varten ne on annettu, on määrätty sellaisen tuomioistuinmenettelyn päätteeksi, joka täyttää muun muassa perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa määrätty riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset. Syytetoimenpiteitä varten annettuihin eurooppalaisiin pidätysmääräyksiin on mielestäni sovellettava samaa vaatimusta kuin rangaistuksen täytäntöönpanemista varten annettuihin pidätysmääräyksiin. Niiden täytäntöönpano edellyttää näet, että syytetoimenpiteet toteutetaan pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa riippumattomassa ja puolueettomassa oikeusviranomaisessa.

64. Tämän kannan on omaksunut lisäksi julkisasiamies Bobek, jonka mukaan ”kansalliset tuomioistuimet voivat osallistua eurooppalaiseen vastavuoroisen tunnustamisen järjestelmään (millä tahansa oikeuden alalla eli *rikosoikeuden*, siviilioikeuden tai hallinto-oikeuden alalla) ainoastaan, jos ne täyttävät kaikki edellytykset, jotka unionin oikeudessa asetetaan tuomioistuimelle, kuten sen riippumattomuus”. Julkisasiamies Bobek päättelee tästä, että jos ”jonkin jäsenvaltion rikostuomioistuimet eivät enää pysty takaamaan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin”, ”keskinäisen luottamuksen periaatetta ei enää voi[da] soveltaa” ja ”automaattinen vastavuoroinen tunnustaminen” ei siis tule kyseeseen.⁴¹

65. Jos on siis olemassa todellinen vaara siitä, että menettely pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa ei täytä perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan vaatimuksia, peruste, johon puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdassa säädetty velvollisuus panna eurooppalainen pidätysmääräys täytäntöön, ei täyty. Se, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa saatetaan rikkoa perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa, voi siis estää eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon.⁴²

66. Totean kolmanneksi, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kieltää sopimusvaltioita karkottamasta henkilöä, jos kyseinen henkilö altistuu kohdevaltiossa todelliselle vaaralle joutua paitsi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan vastaisen kohtelun⁴³ tai kuolemanrangaistuksen⁴⁴ kohteeksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen kolmannentoista pöytäkirjan⁴⁵ 1 artiklan vastaisesti myös oikeuksien räikeän epäämisen kohteeksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vastaisesti.⁴⁶

39 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2012, L 351, s. 1; jäljempänä Bryssel I a -asetus).

40 Kursivointi tässä.

41 Julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus Zdziaszek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:612, 86 kohta ja alaviite 16) (kursivointi tässä).

42 Korostan tästä, että unionin tuomioistuin katsoi 26.4.2018 annetussa tuomiossa Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, 61 kohta), että siltä osin kuin direktiivillä 2010/24/EU (keskinäisestä avunannosta veroihin, maksuihin ja muihin toimenpiteisiin liittyvien saatavien perinnässä 16.3.2010 annettu neuvoston direktiivi) (EUVL 2010, L 84, s. 1)) käyttöön otettu avunanto saatavien perinnässä luonnehditaan ”keskinäiseksi”, tämä ”merkitsee muun muassa sitä, että avunantoa pyytävän viranomaisen tehtävänä on *huolehtia* – – siitä, että olosuhteet ovat sellaiset, että pyynnön vastaanottava viranomainen kykenee tarjoamaan apuaan – –” (kursivointi tässä).

43 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 4.11.2014, Tarakhel v. Sveitsi (CE:ECHR:2014:1104JUD002921712, 93 kohta).

44 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, 576–579 kohta).

45 Vilnassa 3.5.2002 allekirjoitettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen kolmastoista pöytäkirja kuolemanrangaistuksen poistamisesta kaikissa olosuhteissa.

46 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta, CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, 258 kohta).

67. Olen siis sitä mieltä, että perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan rikkomisen vaara on omiaan johtamaan velvollisuuteen lykätä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa.

68. Kun otetaan huomioon niiden olosuhteiden poikkeuksellisuus, joissa 18.12.2014 annetun lausunnon 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, EU:C:2014:2454, 191 kohta) mukaan on mahdollista rajoittaa vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, on kuitenkin pohdittava sitä, onko eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa lykättävä heti, kun on olemassa todellinen vaara perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan rikkomisesta, vai onko sitä lykättävä ainoastaan silloin, kun on olemassa todellinen vaara kyseisen määräyksen *erityisen vakavasta* rikkomisesta.

b) Onko minkä tahansa perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan rikkomisen johdettava sen vakavuudesta riippumatta eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon lykkäämiseen?

1) Johdanto

69. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Irlannin oikeudessa täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei saa toteuttaa luovuttamista, jos on olemassa todellinen vaara siitä, että kyseinen henkilö altistuu pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa oikeuksien räikeälle epäämiselle.⁴⁷

70. Irlannin oikeuskäytäntö on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi näet tuomiossa *Soering v. Yhdistynyt kuningaskunta*, että luovuttamispäätös ”voi poikkeuksellisesti aiheuttaa ongelman [Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan] kannalta siinä tapauksessa, että pakoilevalta henkilöltä on evätty tai häneltä saatetaan evätä räikeästi oikeudet”.⁴⁸

71. Vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei tiedustelekaan unionin tuomioistuimelta, onko eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa lykättävä heti, kun on olemassa todellinen vaara perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan rikkomisesta, vai onko sitä lykättävä vasta silloin, kun on olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeän epäämisen kaltaisesta kyseisen määräyksen erityisen vakavasta rikkomisesta, tätä kysymystä on mielestäni kuitenkin tarpeen tarkastella. Tämä kysymys näet seuraa tämän ratkaisuehdotuksen 52–68 kohdassa tutkitusta kysymyksestä. Toisessa ennakkoratkaisukysymyksessä viitataan lisäksi nimenomaisesti todelliseen vaaraan oikeuksien räikeästä epäämisestä.

2) Vaatimus oikeuksien räikeästä epäämisestä

72. Mielestäni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa ei ole lykättävä pelkästään sen perusteella, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on olemassa todellinen vaara perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan rikkomisesta. On oltava todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä.

73. Ensinnäkin näet vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että keskinäisen luottamuksen periaatteeseen tehtyjä rajoituksia on tulkittava suppeasti.⁴⁹

⁴⁷ Ennakkoratkaisupyynnössä näet todetaan, että ”arviointiperuste sen määrittämiseen, onko luovuttaminen kiellettyä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan perusteella, on vakiintunut kansallisessa oikeuskäytännössä, ja se on se, että kyseiseen henkilöön kohdistuu todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä. Tuomiossaan *Minister for Justice, Equality and Law Reform v. Brennan* [2007] IESC 24 Supreme Court [(ylin tuomioistuin, Irlanti)] katsoi, että eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä annetun vuoden 2003 lain mukaisesta luovuttamisesta kieltäytyminen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaisten oikeuksien loukkaamisen perusteella edellyttäisi erityisen vakavia olosuhteita, ”kuten selkeästi todettua ja perustavaa puutetta pidätysmääräyksen antaneen valtion oikeusjärjestyksessä”.

⁴⁸ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 7.7.1989, *Soering v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:1989:0707)UD001403888, 113 kohta).

⁴⁹ Tuomio 26.4.2018, *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, 50 kohta).

74. Puitepäätyksestä on todettava, että sen 1 artiklan 2 kohdan mukaan täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten on pantava eurooppalainen pidätysmääräys täytäntöön. Ne voivat kieltäytyä täytäntöönpanosta ainoastaan perusteilla, jotka on lueteltu tyhjentyvästi mainitun puitepäätyksen 3, 4 ja 4 a artiklassa. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano on näin ollen pääsääntö, ja tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymisen on katsottava olevan poikkeus, jota on tulkittava suppeasti.⁵⁰

75. Toiseksi haluan huomauttaa, että – kuten edellä on mainittu⁵¹ – oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin voidaan rajoittaa, jos rajoituksilla muun muassa kunnioitetaan kyseisen oikeuden keskeistä sisältöä, kuten perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa määrätään.

76. Mielestäni on siis niin, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa ainoastaan, jos on olemassa todellinen vaara oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden *keskeisen sisällön*, ei kyseisen oikeuden sinänsä, loukkaamisesta.

77. Epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kiellon kaltaisen ehdottoman oikeuden osalta on toisin sanoen mielestäni niin, että täytäntöönpanoa olisi lykättävä jo sen perusteella, että on olemassa todellinen vaara kyseisen oikeuden loukkaamisesta. Oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden osalta, joka ei ole ehdoton, täytäntöönpanoa olisi lykättävä ainoastaan, jos todellinen vaara loukkaamisesta koskee kyseisen oikeuden keskeistä sisältöä.

78. Kolmanneksi huomautan, että tällainen kanta vastaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen omaksumaa kantaa.

79. Kuten edellä on näet mainittu,⁵² Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoo, että jotta sopimusvaltio on velvollinen olemaan karkottamatta tai luovuttamatta henkilöä, kyseisellä henkilöllä on oltava pyynnön esittäneessä valtiossa vaara altistua ”oikeuksien räikeälle epäämiselle” eikä pelkästään Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan rikkomiselle.⁵³ Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei siis tyydy oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden osalta – kuten se tekee epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kiellon osalta – pelkkään todelliseen vaaraan joutua ”Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan vastaisen kohtelun” kohteeksi.⁵⁴

80. Mitä oikeuksien räikeä epääminen pitää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan sisällään?

81. Kyseisen tuomioistuimen mukaan ”oikeuksien räikeä epääminen menee sellaisia pelkkiä oikeudenkäyntiin liittyviä sääntöjenvastaisuuksia tai takeen puutteita pidemmälle, jotka voisivat merkitä [Euroopan ihmisoikeussopimuksen] 6 artiklan rikkomista, jos ne tulisivat esiin sopimusvaltiossa itsessään. [Euroopan ihmisoikeussopimuksen] 6 artiklassa taatun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteen loukkaamisen on oltava niin vakava, että se johtaa kyseisellä artiklassa suojatun oikeuden keskeisen sisällön peruuttamiseen tai jopa mitätöitymiseen”.⁵⁵

50 Tuomio 23.1.2018, Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, 48 kohta).

51 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 57 kohta ja alaviite 36.

52 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 70 kohta.

53 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 7.7.1989, Soering v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, 113 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 2.3.2010, Al-Saadoon ja Mufdhi v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:2010:0302JUD006149808, 149 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, 258 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, 456 ja 562–564 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös 15.6.2017, Harkins v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:2017:0615DEC007153714, 62 kohta).

54 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 28.2.2008, Saadi v. Italia (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, 125 kohta).

55 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, 260 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, 563 kohta).

82. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan asianomaisen luovuttamisen tai karkottamisen estävää oikeuksien raikeää epäämistä voi siis merkitä asianomaisen poissa ollessa annettu tuomio ilman, että syytteen asiasisältöä on mahdollista tutkia uudelleen;⁵⁶ summaarinen oikeudenkäynti, joka toteutetaan täysin puolustuksen oikeuksien loukatun;⁵⁷ vankeus, jonka sääntöjenmukaisuutta ei ole mahdollista saattaa riippumattoman ja puolueettoman tuomioistuimen tutkittavaksi; tahallinen ja järjestelmällinen kieltäytyminen antamasta jonkin henkilön, ja erityisesti vieraassa maassa pidätetyn henkilön, olla yhteydessä asianajajaan.⁵⁸ Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antaa merkitystä myös sille, että siviilihenkilön on saavuttava tuomioistuimeen, joka koostuu, vaikkakin vain osittain, sotilashenkilöistä, jotka ovat riippuvaisia täytäntöönpanovallasta.⁵⁹

83. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tietääkseni päätellyt vain neljä kertaa, että luovuttaminen tai karkottaminen merkitsisi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan rikkomista. Kyse on tuomiosta Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta, jossa oikeuksien raikeää epääminen muodostui kidutuksella saatujen todisteiden hyväksymisestä; tuomiosta Husayn v. Puola, jossa oikeuksien raikeää epäämistä merkitsi muun muassa valittajan pitäminen vankeudessa Guantanamon amerikkalaisessa sotilastukikohdassa 12 vuoden ajan ilman, että häntä olisi asetettu syyteeseen; tuomiosta Al Nashiri v. Puola, joka annettiin samana päivänä kuin tuomio Husayn v. Puola ja jota haluan tarkastella lähemmin, ja hiljattain annettua tuomiosta Al Nashiri v. Romania.⁶⁰

84. Tuomiossa Al Nashiri v. Puola⁶¹ valittaja, joka oli Saudi-Arabian kansalainen, oli otettu kiinni Yhdistyneissä arabieμιirikunnissa ja hänet oli siirretty salaiseen vankeuslaitokseen Puolassa ja tämän jälkeen amerikkalaiseen Guantanamon sotilastukikohtaan. Häntä syytettiin Guantanamon tukikohdassa sijaitsevassa sotilaskomissiossa siitä, että hän oli järjestänyt amerikkalaiseen sota-alukseen kohdistuvan itsemurhapommi-iskun ja osallistunut ranskalaiseen öljytankkeriin kohdistuneeseen iskuun. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätteli, että kyse oli oikeuksien raikeää epäämistä koskevasta todellisesta vaarasta kolmen seikan perusteella. Kyseessä oleva sotilaskomissio ei ensinnäkään ollut riippumaton ja puolueeton eikä sitä voitu siis pitää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”tuomioistuimena”. Se oli otettu käyttöön ”eräiden ulkomaan kansalaisten” tuomitsemiseksi ”terrorismin vastaisessa sodassa”, se ei ollut osa Yhdysvaltojen liittovaltion tuomioistuinlaitosta ja sen kokoonpanoon kuului yksinomaan sotilashenkilöitä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin nojautui toiseksi US Supreme Courtin (Yhdysvaltojen ylin tuomioistuin)

56 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös 16.10.2001, Einhorn v. Ranska (CE:ECHR:2001:1016DEC007155501, 33 ja 34 kohta). Kyseisessä tapauksessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, ettei kyse ollut oikeuksien raikeästä epäämisestä, koska valittaja, jonka Pennsylvanian tuomioistuin oli tuominnut poissaolevana murhasta, saattoi saada uuden oikeudenkäynnin palatessaan Pennsylvaniaan, jos hän pyytäisi sitä.

57 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 8.11.2005, Bader ja Kanbor v. Ruotsi (CE:ECHR:2005:1108JUD001328404, 47 kohta). Oikeudenkäynnille, jonka yhteydessä järjestetyssä suullisessa käsittelyssä ei ole kuultu yhtään todistajaa, jossa syyttäjä on toimittanut kaikki tutkitut todisteet ja jossa syytetty tai edes hänen asianajajansa ei ole vastannut asiassa, on ominaista sen summaarisuus ja puolustautumisoikeuksien täydellinen epääminen.

58 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös 20.2.2007, Al-Moayad v. Saksa (CE:ECHR:2007:0220DEC003586503, 100–108 kohta). Kyseisessä tapauksessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätteli, ettei kyse ollut oikeuksien raikeästä epäämisestä, koska valittajaa, jota syytettiin kahteen terroristijärjestöön kuulumisesta ja jonka osalta Yhdysvaltojen viranomaiset olivat tehneet luovuttamispyynnön, ei olisi siirretty mihinkään Yhdysvaltojen ulkopuolella sijaitsevaan vankeuslaitokseen, jossa hänellä ei olisi ollut mahdollisuutta tavata asianajajaa ja hänet olisi tuomittu sotilastuomioistuimessa tai muussa erityistuomioistuimessa.

59 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 12.5.2005, Öcalan v. Turkki (CE:ECHR:2005:0512JUD004622199, 112 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, 562 kohta).

60 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, 263–287 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Husayn (Abu Zubaydah) v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD000751113, 559 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, 565–569 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 31.5.2018, Al Nashiri v. Romania (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412, 719–722 kohta).

61 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111).

tuomioon⁶² katsoakseen, että kyseinen komissio ei ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu lailla perustettu tuomioistuin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan oli kolmanneksi hyvin todennäköistä, että kiduttamalla saatuja todisteita käytetään valittajaa vastaan.⁶³

85. Ehdotan, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vahvistama peruste hyväksytään ja katsotaan, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa on lykättävä ainoastaan, jos on olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa.

3) Oikeuksien räikeän epäämisen määrittäminen tuomioistuinten riippumattomuuden perusteella

86. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo nyt käsiteltävässä tapauksessa, että on olemassa todellinen vaara siitä, että L. M. altistuu pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa oikeuksien räikeälle epäämiselle etenkin siitä syystä, etteivät kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimet ole riippumattomia.

87. Voidaanko sitä, etteivät pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuimet ole riippumattomia, pitää oikeuksien räikeänä epäämisenä?

88. Muistutan tässä yhteydessä, että perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa määrätään, että jokaisella on oikeus oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa.

89. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan riippumattomuuden käsitteeseen sisältyy kaksi osatekijää. Ensimmäinen, ulkoinen osatekijä edellyttää, että tuomioistuin on suojattu sellaisilta ulkoisilta toimenpiteiltä tai painostukselta, jotka voivat vaarantaa sen jäsenten päätöksenteon riippumattomuuden heidän ratkaistavakseen saatettujen asioiden osalta. Toinen, sisäinen osatekijä liittyy puolueettomuuden käsitteeseen ja merkitsee sitä, että tuomioistuin ylläpitää yhtäläistä etäisyyttä oikeusriidan asianosaisiin ja siihen, mitkä ovat heidän intressinsä oikeusriidan kohteeseen. Tämä osatekijä edellyttää objektiivisuuden noudattamista ja sitä, ettei tuomioistuimella ole muuta intressiä asian ratkaisun lopputulokseen kuin oikeussääntöjen tiukka soveltaminen.⁶⁴ Kyseiset riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeet edellyttävät sellaisten sääntöjen olemassaoloa, jotka koskevat muun muassa tuomioistuimen kokoonpanoa, nimitystä ja toimikauden kestoa sekä perusteita, jotka koskevat tuomioistuimen jäsenten pidättymistä päätöksenteosta, jääviyttä ja erottamista, ja joiden perusteella voidaan hälventää yksityisten perustellut epäilyt siltä osin, onko kyseinen elin täysin ulkopuolisen vaikutusvallan ulottumattomissa, ja siltä osin, onko se täysin puolueeton vastakkain oleviin intresseihin nähden.⁶⁵

90. Mielestäni ei voida pitää mahdottomana, etteikö se, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuimet eivät ole riippumattomia, voisi *lähtökohtaisesti* merkitä oikeuksien räikeää epäämistä.

62 Mainittu tuomioistuin huomauttaa näet tuomionsa 567(ii) kohdassa seuraavaa: "[the military commission] did not have legitimacy under US and international law resulting in, as the Supreme Court found, its lacking the 'power to proceed' and – – consequently, it was not 'established by law' for the purposes of Article 6§1".

63 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, 565–569 kohta). Samankaltainen päätely sisältyy Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 31.5.2018 antaman tuomion Al Nashiri v. Romania (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412) 719–722 kohtaan.

64 Tuomio 19.9.2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, 51 ja 52 kohta); tuomio 16.2.2017, Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, 37 ja 38 kohta) ja tuomio 14.6.2017, Online Games ym. (C-685/15, EU:C:2017:452, 60 ja 61 kohta).

65 Tuomio 19.9.2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, 53 kohta); määräys 14.5.2008, Pilato (C-109/07, EU:C:2008:274, 24 kohta) ja tuomio 31.1.2013, D. ja A. (C-175/11, EU:C:2013:45, 97 kohta).

91. Unionin tuomioistuin on näet yhtäältä todennut 27.2.2018 annetussa tuomiossa Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, 41 ja 42 kohta), että ”on ensisijaisen tärkeää suojata [kansallisten tuomioistuinten] riippumattomuus” ja että ”riippumattomuuden tae – kuuluu erottamattomasti tuomioistuimen tehtävään”.⁶⁶ Erityisesti tuomioistuimen kokonpanoa koskevien takeiden olemassaolo on oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden kulmakivi.⁶⁷

92. Toisaalta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätteli tuomiossa Al Nashiri v. Puola ja tuomiossa Al Nashiri v. Romania,⁶⁸ että kyse oli oikeuksien raikeää epäämistä koskevasta todellisesta vaarasta etenkin sen vuoksi, että Guantanamon tukikohdassa sijaitseva sotilaskomissio ei ollut riippumaton ja puolueeton eikä sitä voitu siis pitää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”tuomioistuimena”.⁶⁹

93. Korostan kuitenkin, että sen, ettei tuomioistuin ole riippumaton ja puolueeton, voidaan katsoa merkitsevän oikeuksien raikeää epäämistä ainoastaan, jos se on niin vakavaa, että sillä estetään kokonaan oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuus. Kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut tuomiossa Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta, on olemassa ratkaiseva ero mainitussa tuomiossa kyseessä olleen kiduttamalla saatujen todisteiden hyväksymisen ja esimerkiksi tuomioistuimen ratkaisukokoonpanosta johtuvien Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan rikkomisten välillä.⁷⁰

94. En voi etenkin korostaa tarpeeksi sitä, että tuomiossa Al Nashiri v. Puola ja tuomiossa Al Nashiri v. Romania⁷¹ – jotka ovat tähän päivään mennessä ainoita tuomioita, joissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että kyse oli Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan rikkomisesta muun muassa sen vuoksi, etteivät kohdevaltion tuomioistuimet olleet riippumattomia ja puolueettomia – kyse oli erityistuomioistuinten, joilla oli toimivalta terrorismiin liittyvissä kysymyksissä ja joiden kokoonpanoon kuului yksinomaan sotilashenkilöitä.

95. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on määritettävä näiden seikkojen perusteella, onko *nyt käsiteltävässä tapauksessa* se, että puolalaisten tuomioistuinten osalta väitetään, etteivät ne ole riippumattomia, niin vakavaa, että sillä evätään kokonaan oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuus, ja se merkitsee tästä syystä oikeuksien raikeää epäämistä. Kuten unionin tuomioistuin on huomauttanut tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tässä tarkoituksessa nojaututtava sellaisiin objektiivisiin, luotettaviin, tarkkoihin ja asianmukaisesti päivitettyihin tietoihin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa vallitsevista olosuhteista, jotka osoittavat Puolan tuomioistuinjärjestelmää koskevien puutteiden todellisen tilan.⁷² Tältä osin on mahdollista ottaa huomioon komission perusteltu ehdotus sekä Venetsian komission lausunnot, kunhan – palaan tähän seikkaan myöhemmin – ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ottaa selvää Puolan tilanteen mahdollisesta kehittymisestä näiden asiakirjojen laatimisen jälkeen.

66 Ks. myös tuomio 19.9.2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, 49 kohta); tuomio 14.6.2017, Online Games ym. (C-685/15, EU:C:2017:452, 60 kohta) ja tuomio 13.12.2017, El Hassani (C-403/16, EU:C:2017:960, 40 kohta).

67 Tuomio 1.7.2008, Chronopost ja La Poste v. Ufex ym. (C-341/06 P ja C-342/06 P, EU:C:2008:375, 46 kohta); tuomio 19.2.2009, Gorostiaga Atxalandabaso v. parlamentti (C-308/07 P, EU:C:2009:103, 42 kohta) ja tuomio 31.1.2018, Gyarmathy v. FRA (T-196/15 P, ei julkaistu, EU:T:2018:47, 97 kohta).

68 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 31.5.2018, Al Nashiri v. Romania (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

69 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 84 kohta.

70 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, 265 kohta).

71 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.7.2014, Al Nashiri v. Puola (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 31.5.2018, Al Nashiri v. Romania (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

72 Tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 89 kohta). Ks. myös tuomio 21.12.2011, N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865, 91 kohta).

96. Olettaen, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa, että on olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi, onko kyseisen oikeusviranomaisen pelkästään tämän toteamuksen perusteella lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa? Vai onko sen jatkettava tutkintaa ja todettava, että *henkilö*, jota mainittu pidätysmääräys *koskee*, altistuu tällaiselle vaaralle? Yritän hakea vastausta seuraavaksi juuri tähän kysymykseen.

c) Onko täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen todettava, että kyseinen henkilö saattaa altistua oikeuksien räikeälle epäämiselle?

1) Johdanto sekä asianosaisten ja muiden osapuolten huomautukset

97. Kuten olen todennut, unionin tuomioistuin on todennut 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 91–93 kohta), että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa ainoastaan, jos se toteaa yhtäältä, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on olemassa todellinen vaara epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta kyseisen jäsenvaltion yleisten vankeusolosuhteiden vuoksi, ja toisaalta, että kyseinen henkilö altistuu tälle vaaralle.⁷³ Unionin tuomioistuimen mukaan näet vankilajärjestelmän jopa yleisten puutteiden olemassaolo ei välttämättä koske *kaikkia* vankilalaitoksia. Pelkästään siitä toteamuksesta, että vankilajärjestelmässä on puutteita, ei siis voida päätellä, että *kyseinen henkilö* altistuu epäinhimillisille tai halventavalle kohtelulle.

98. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että siinä tapauksessa, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmän puutteet ovat erityisen vakavia eli että kyseinen jäsenvaltio ei noudata enää oikeusvaltioperiaatetta, luovuttamisesta on kieltäytyttävä tarvitsematta tarkastaa, altistuuiko kyseinen henkilö tällaiselle vaaralle.⁷⁴

99. Ministeri väittää, että mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru määritellyn tutkinnan toista vaihetta sovelletaan. Jos näin ei olisi, tästä olisi seurauksena se, että Irlannin oikeusviranomaiset kieltäytyisivät järjestelmällisesti panemasta täytäntöön Puolan tasavallan antamia eurooppalaisia pidätysmääräyksiä. Se korostaa etenkin, että tällainen järjestelmällinen kieltäytyminen ei olisi yhdenmukaista puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennen perustelukappaleen, keskinäisen luottamuksen perustuslaillisen periaatteen eikä SEU 4 artiklassa vahvistetun jäsenvaltioiden välisen tasa-arvon periaatteen kanssa.

100. L. M. katsoo, että mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru määritellyn tutkinnan toista vaihetta ei voida soveltaa tilanteessa, jossa jäsenvaltioiden tuntema luottamus sitä kohtaan, että Puolan tasavalta noudattaa perustavanlaatuisinta arvoa eli oikeusvaltioperiaatetta, on täysin romahtanut.

101. Espanjan hallitus on sitä mieltä, että mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru määritellyn tutkinnan toista vaihetta sovelletaan. Unkarin hallitus katsoo, että ainoastaan SEU 7 artiklassa määrätyn menettelyn yhteydessä voidaan todeta, että Puolan tuomioistuinjärjestelmässä on puutteita, ja että tuossa samassa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru määritellyn tutkinnan ensimmäistä vaihetta koskeva edellytys ei siis ole täyttynyt. Olettaen, että tuo ensimmäistä vaihetta koskeva edellytys on täyttynyt, kyseisen tutkinnan toista vaihetta sovellettaisiin Unkarin hallituksen mukaan. Alankomaiden hallitus väittää, että tuota toista vaihetta sovelletaan.

⁷³ Ks. myös tuomio 6.9.2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, 58 kohta) ja määräys 6.9.2017, Peter Schotthöfer & Florian Steiner (C-473/15, EU:C:2017:633, 24–26 kohta).

⁷⁴ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 24 kohta.

102. Puolan hallituksen mukaan ei ole olemassa vaaraa siitä, että Puolassa loukataan oikeusvaltioperiaatetta, eikä vaaraa siitä, että kyseisen henkilön eli L. M:n oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan. Yhtäältä on niin, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi nojautua komission perusteltuun ehdotukseen päätelläkseen, että Puolassa on loukattu oikeusvaltioperiaatetta, erityisesti sen vuoksi, että Puolan lainsäädäntöä on muutettu kyseisen perustellun ehdotuksen antamisen jälkeen. Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella ei ole toimivaltaa todeta, että Puolan tasavalta on loukannut oikeusvaltioperiaatetta, koska tällainen toimivalta kuuluu SEU 7 artiklassa määrätyn menettelyn yhteydessä Eurooppa-neuvostolle. Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella ei ole myöskään toimivaltaa keskeyttää puitepäätöksen soveltamista, koska tällainen toimivalta kuuluu puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennen perustelukappaleen mukaan neuvostolle. Toisaalta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole Puolan hallituksen mukaan osoittanut, että L. M. altistuisi itse todelliselle vaaralle siitä, että oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan. Kyseinen tuomioistuin ei nimittäin ole muun muassa kyennyt toteamaan edes niitä hypoteettisia syitä, joiden vuoksi L. M. altistuisi vaaralle siitä, ettei hän saa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä.

103. Komissio väittää, että edellä mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru määritellyn tutkinnan toista vaihetta sovelletaan. Se, että jäsenvaltion osalta on annettu SEU 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu perusteltu ehdotus, ei merkitse sitä, että jonkin henkilön luovuttaminen kyseiseen jäsenvaltioon altistaa hänet automaattisesti todelliselle vaaralle siitä, että oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukataan. Ei näet voida sulkea pois sitä, että kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimet voivat tietyissä tilanteissa käsitellä asian perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa vaaditulla riippumattomuudella. Tapauskohtainen tutkinta on siis tarpeen. Jotta täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi suorittaa moitteettomasti tämän yksittäistapausta koskevan tutkinnan, sen on komission mukaan otettava huomioon sekä se, kuka kyseinen henkilö on (etenkin se, onko kyse poliittisesta vastustajasta tai kuuluuko kyseinen henkilö yhteiskunnalliseen tai etniseen vähemmistöön, johon kohdistuu syrjintää) että sen rikoksen, jonka vuoksi kyseistä henkilöä etsitään, luonne ja siihen liittyvät olosuhteet (etenkin se, onko kyseinen rikos luonteeltaan poliittinen, onko se tehty sananvapautta tai yhdistymisvapautta käytettäessä tai ovatko vallanpitäjien edustajat esittäneet siitä julkisia lausumia). Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on komission mukaan otettava lopuksi huomioon eläkeikää lähestyvien tuomareiden (joiden tehtävissä jatkaminen kyseisen eläkeiän saavuttamisen jälkeen riippuu vastedes täytäntöönpanovallan harkinnanvaraisesta päätöksestä) tilanne tai tuomareiden uralla etenemistä koskevan säännöt.

2) *Vaatimus yksittäistapausta koskevasta tutkinnasta*

104. Katson, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa ainoastaan, jos se toteaa paitsi, että on olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi, myös, että kyseinen henkilö altistuu tälle vaaralle.

105. Korostan näet ensinnäkin, että 18.12.2014 annetun lausunnon 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, EU:C:2014:2454, 192 kohta) mukaan se, että jäsenvaltiot tarkastavat poikkeuksellisesti, onko jokin toinen jäsenvaltio kunnioittanut perusoikeuksia, voi kohdistua vain siihen, onko näitä oikeuksia kunnioitettu ”tietyssä konkreettisessa tapauksessa”.

106. Se, että katsotaan, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa tarkastamatta, altistuuko *kyseinen henkilö* vaaralle oikeuksien räikeästä epäämisestä, jota tuomioistuinjärjestelmän puutteet sen mielestä merkitsevät, olisi mielestäni ristiriidassa puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennen perustelukappaleen kanssa, jonka mukaan ”[eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien] järjestelyjen soveltaminen voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti [SEU] 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja periaatteita, minkä neuvosto toteaa [SEU] 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti”. Kyseisessä kymmenennessä

perustelukappaleessa jäsenvaltioita kielletään keskeyttämästä puitepäätöksen soveltaminen jäsenvaltioon, jollei Eurooppa-neuvosto ole antanut kyseisen jäsenvaltion osalta päätöstä nykyisen SEU 7 artiklan 2 kohdan nojalla.⁷⁵ Siinä ei sitä vastoin kielletä jäsenvaltiota keskeyttämästä puitepäätöksen soveltamista ”tietyissä konkreettisissa tapauksessa” eli lykkäämästä jonkin nimenomaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa. Huomautan lisäksi, että unionin tuomioistuin on 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) hyväksynyt tällaisen lykkäämisen Eurooppa-neuvoston päätöksen puuttuessa.

107. Kun lykkääminen koskee puitepäätöksen täytäntöönpanoa ”tietyissä konkreettisissa tapauksessa”, kyse ei ole myöskään SEU 4 artiklan 2 kohdassa vahvistetun jäsenvaltioiden välisen tasa-arvon horjuttamisesta.

108. Toiseksi haluan todeta, että vaikka oletetaan, että Puolassa on olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä tuomioistuinjärjestelmän viimeaikaisten uudistusten johdosta,⁷⁶ tämän perusteella ei voida kuitenkaan päätellä, ettei *mikään* puolalainen tuomioistuin voisi käsitellä *mitään* asiaa perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa noudattaen. Yhdyn täysin siihen komission väitteeseen, jonka mukaan on niin, että ”vaikka todetaan, että oikeusvaltioperiaate on vakavasti uhattuna pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa – –, ei voida sulkea pois sitä, etteikö siellä voisi tulla eteen tilanteita, joissa tuomioistuimet kykenevät edelleen toteuttamaan oikeudenkäynnin vaadittavalla riippumattomuudella perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa vahvistetun perusoikeuden noudattamisen takaamiseksi”.

109. Kolmanneksi haluan huomauttaa, että määrittääkseen, onko olemassa todellinen vaara joutua Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan vastaisen kohtelun kohteeksi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ”tutkii ennakoitavissa olevat seuraukset valittajan luovuttamisesta kohdemaahan, kun otetaan huomioon kyseisessä maassa vallitseva yleinen tilanne ja *asianomaisen tapaukselle ominaiset olosuhteet*”.⁷⁷ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan pelkäämään se, että jossakin maassa on olemassa yleinen ongelma ihmisoikeuksien noudattamisen osalta, ei osoita, että asianomaisen luovuttaminen kyseiseen valtioon olisi ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan kanssa.⁷⁸ Samoin tarkastaakseen, onko olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ottaa käytännössä huomioon paitsi kohdemaassa vallitsevan tilanteen myös asianomaiselle ominaiset olosuhteet.⁷⁹

110. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan osalta tuomiossa *Mo. M. v. Ranska*, että valittajan luovuttaminen Tšadiin, josta valittaja oli paennut sen jälkeen, kun Tšadin tiedustelupalvelu oli pidättänyt hänet ja kiduttanut häntä, merkitsisi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan rikkomista. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin nojautuu paikallisten, hallituksista riippumattomien järjestöjen ja virallisten tarkkailijoiden kertomuksiin, joista seuraa, että yleiselle tilanteelle Tšadissa on ominaista se, että siellä on tiedustelupalvelujen johtamia sotilasvankiloita. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tutkii tämän jälkeen valittajan henkilökohtaista

⁷⁵ Puitepäätös annettiin näet 13.6.2002 eli ennen kuin Nizzan sopimus (EYVL 2001, C 80, s. 1) tuli voimaan 1.2.2003. SEU 7 artiklan lisättiin kuitenkin sen 1 kohta juuri Nizzan sopimuksen 1 artiklan 1 kohdalla. Puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa oleva viittaus SEU 7 artiklan 1 kohtaan on siis ymmärrettävä nykyään niin, että siinä viitataan SEU 7 artiklan 2 kohtaan. Ks. tästä tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohta.

⁷⁶ Arviointi, jonka tekeminen kuuluu – kuten tämän ratkaisuehdotuksen 35 ja 95 kohdassa on todettu – ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle.

⁷⁷ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 30.10.1991, *Vilvarajah ym. v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:1991:1030JUD001316387, 108 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 28.2.2008, *Saadi v. Italia* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, 130 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, *Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:2012:0117JUD0000813909, 187 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 23.3.2016, *F. G. v. Ruotsi* (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, 120 kohta) (kursivointi tässä).

⁷⁸ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 28.2.2008, *Saadi v. Italia* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, 131 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 25.4.2013, *Savridin Dzhurayev v. Venäjä* (CE:ECHR:2013:0425JUD007138610, 153 ja 169 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 25.3.2014, *M. G. v. Bulgaria* (CE:ECHR:2014:0325JUD005929712, 79 kohta).

⁷⁹ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, *Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:2012:0117JUD0000813909, 272 ja 277–279 kohta). Ks. myös tämän ratkaisuehdotuksen 112 kohta.

tilannetta. Se korostaa tältä osin yhtäältä, että lääkirintodistukset osoittavat, että häntä on jo kidutettu Tšadissa, ja toisaalta, että jos hänet palautetaan Tšadiin, hän altistuu vaaralle siitä, että häntä kidutetaan uudestaan, koska hän toimii Ranskassa oppositiopuolueessa ja Tšadin viranomaiset näyttävät antaneet hänelle kutsun saapua kuultavaksi kolme vuotta sen jälkeen, kun hän on lähtenyt Tšadista.⁸⁰

111. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätelee tuomiossa *M. G. v. Bulgaria*, että valittaja, jota Venäjän viranomaisen etsivät tuodakseen hänet Ingušian, joka on yksi Pohjois-Kaukasian tasavalloista, rikostuomioistuinten eteen epäiltynä kuulumisesta Tšetšenian sissijoukkoihin, altistuu vakavalle ja toteen näytetylle vaaralle siitä, että häntä kidutetaan, jos hänet luovutetaan Venäjälle. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tarkastelee ensimmäistä kertaa Pohjois-Kaukasiassa vallitsevaa yleistä tilannetta ja toteaa, että kyseinen alue on edelleen aseellisten konfliktien vyöhykettä, jota leimaavat muun muassa laittomat teloitukset, kidutus ja muu epäinhimillinen ja halventava kohtelu. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tutkii tämän jälkeen valittajan henkilökohtaista tilannetta ja huomauttaa, että hänen osaltaan on nostettu syytteet muun muassa aseelliseen ryhmään kuulumisesta, terroritekojen valmistelemisesta ja aseiden ja päihdyttävien aineiden salakuljetuksesta, että Venäjän tiedustelupalvelu on takavarikoinut suuren määrän aseita hänen kotoaan ja että Venäjän viranomaiset epäilevät hänen kuuluvan aseelliseen jihadistien ryhmään. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätelee tämän perusteella, että hän on erityisen altistunut vaaralle siitä, että häntä kidutetaan, jos hän on vangittuna jossakin Pohjois-Kaukasian vankilalaitoksessa.⁸¹

112. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin toteaa tuomiossa *Ahorugeze v. Ruotsi* Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan osalta, että valittajan, joka on hutu-heimoon kuuluva Ruandan kansalainen, luovuttaminen Ruandaan, jossa hänet on tarkoitettu tuomita kansanmurhasta ja rikoksista ihmisyyttä vastaan, ei altista häntä todelliselle vaaralle oikeuksien räikeästä epäämisestä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin näet katsoo Kansainvälisen rikostuomioistuimen Ruandan osalta antamien ratkaisujen sekä hollantilaisten tutkijoiden ja norjalaisten poliisien toimittamien tietojen perusteella, ettei ole osoitettu, etteivätkö ruandalaiset tuomioistuimet olisi riippumattomia tai puolueettomia. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tutkii lisäksi valittajan henkilökohtaista tilannetta. Se katsoo, ettei se, että hän on ollut Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa Ruandan puolustuksen todistajana, se, että hän on johtanut Ruandan siviili-ilmailuvirastoa, ja se, että hänet on tuomittu kolmannen omaisuuden tuhoamisesta vuoden 1994 kansanmurhan aikana, altista häntä oikeuksien räikeälle epäämiselle.⁸²

3) Miten näytetään toteen, että asianomainen henkilö altistuu todelliselle vaaralle oikeuksien räikeästä epäämisestä pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa?

113. Mielestäni on niin, että – kuten komissio väittää – jotta voidaan näyttää toteen, että asianomainen henkilö altistuu kyseessä olevalle vaaralle oikeuksien räikeästä epäämisestä, on osoitettava, että on olemassa sellaisia erityisiä olosuhteita, jotka liittyvät joko kyseiseen henkilöön tai siihen rikkomiseen, josta häntä syytetään tai josta hänet on tuomittu, ja jotka altistavat hänet tällaiselle vaaralle. Komissio ehdottaa siten muun muassa sen tarkastamista, onko henkilö, josta on annettu eurooppalainen pidätysmääräys, poliittinen vastustaja tai kuuluuko hän sellaiseen yhteiskunnalliseen tai etniseen ryhmään, jota syrjitään. Komissio ehdottaa myös muun muassa sen tutkimista, onko rikos, josta asianomaista henkilöä syytetään, luonteeltaan poliittinen tai ovatko vallanpitäjät esittäneet julkisia lausuntoja kyseisestä rikoksesta tai sen seuraamuksesta. Tällaiset ehdotukset on mielestäni hyväksyttävä.

80 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 18.4.2013, *Mo. M. v. Ranska* (CE:ECHR:2013:0418JUD001837210, 38–43 kohta).

81 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 25.3.2014, *M. G. v. Bulgaria* (CE:ECHR:2014:0325JUD005929712, 87–91 kohta).

82 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.10.2011, *Ahorugeze v. Ruotsi* (CE:ECHR:2011:1027JUD003707509, 125–129 kohta).

114. Korostan tästä, että puitepäätöksen johdanto-osan 12 perustelukappaleen toisessa virkkeessä todetaan nimenomaisesti mahdollisuus kieltäytyä luovuttamasta henkilöä, jos on objektiivisia perusteita katsoa, että kyseiseen henkilöön kohdistettu eurooppalainen pidätysmääräys on annettu hänen asettamiseksi syyteeseen tai hänen rankaisemiseksi muun muassa hänen poliittisen mielipiteensä perusteella.

115. Todistustaakan osalta olen sitä mieltä, että asianomaista henkilöä on vaadittava osoittamaan, että on olemassa painavia perusteita uskoa, että on olemassa todellinen vaara siitä, että häneltä evätään räikeästi oikeudet pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa. Tällainen kanta vastaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kantaa; tämä katsoo lisäksi, että kun kyseinen näyttö on esitetty, kyseessä olevan valtion on karkotettava kaikki epäilyt tämän kysymyksen osalta.⁸³

116. L. M. väittää nyt käsiteltävässä tapauksessa, että hänellä on todellinen vaara altistua oikeuksien räikeälle epäämiselle Puolassa, koska oikeusvaltioperiaatetta, ”jonka keskeisenä osana on oikeus saada tehokasta oikeussuojaa, joka voidaan puolestaan taata vain riippumattomalla tuomioistuinjärjestelmällä”, ei noudateta enää Puolassa.⁸⁴

117. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava, osoittavatko tällaiset väitteet, että L. M. altistuisi siinä tapauksessa, että hänet luovutetaan pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle, todelliselle vaaralle oikeuksien räikeästä epäämisestä Puolan tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi, olettaen, että tällainen vaara on olemassa.

118. Huomautan kuitenkin, ettei L. M. ole todennut missään vaiheessa, miltä osin Puolan tuomioistuinjärjestelmän viimeaikaiset uudistukset vaikuttaisivat hänen henkilökohtaiseen tilanteeseensa. Hän ei selitä, miltä osin Puolan tuomioistuinjärjestelmän puutteet – olettaen, että ne näytetään toteen – olisivat esteenä sille, että riippumaton ja puolueeton tuomioistuin käsittelee *hänen asiansa*. L. M. vain väittää yleisesti, että Puolan tuomioistuinjärjestelmä ei täytä oikeusvaltioperiaatteen vaatimuksia.

119. Mielestäni L. M:n esittämillä argumenteilla pyritään siis yksinomaan osoittamaan, että Puolassa on tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäämisestä, eikä näyttämään toteen, että L. M. itse altistuu tällaiselle vaaralle, jos hänet luovutetaan täytäntöönpanoa pyytäneelle oikeusviranomaiselle. Huomautan kuitenkin, että – kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut – pelkästään se, että jossakin maassa on olemassa yleinen ongelma ihmisoikeuksien noudattamisen osalta (olettaen, että se on näytetty toteen), ei osoita, että asianomaisen henkilön luovuttaminen kyseiseen valtioon altistaisi hänet oikeuksien räikeän epäämisen vaaralle.⁸⁵ Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi esimerkiksi tuomiossa *Yefimova v. Venäjä*, että vaikka oli syytä epäillä Kazakstanin tuomarien riippumattomuutta, valittaja ei ollut osoittanut sitä, että kyseiset epäilyt merkitsivät todellista vaaraa oikeuksien räikeästä epäämisestä, *eikä sitä, että hän itse altistuisi tälle vaaralle siinä tapauksessa, että hänet luovutettaisiin Kazakstaniin*.⁸⁶

83 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.10.2011, *Ahorugeze v. Ruotsi* (CE:ECHR:2011:1027JUD003707509, 116 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, *Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:2012:0117JUD0000813909, 261 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.2.2013, *Yefimova v. Venäjä* (CE:ECHR:2013:0219JUD003978609, 220 kohta).

84 Täsmennän, että High Courtin 12.3.2018 antamasta ratkaisusta, joka on mainittu tämän ratkaisuehdotuksen 22 kohdassa, ilmenee, että L. M:n asianajaja on pyrkinyt hankkimaan näyttöä tuomioistuinjärjestelmän tilasta Puolassa. Hän on muun muassa toimittanut ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen asiakirjan, joka on peräisin viralliselta puolalaiselta elimeltä, jonka osalta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei tiedä, mikä se tarkkaan ottaen on. Kyseisen asiakirjan mukaan Puolan oikeusviranomainen on muista vallan edustajista riippumaton, oikeusministerin yleisiin tuomioistuihin kohdistama valvonta on täysin hallinnollista ja kyseinen ministeri ei puutu tuomarien riippumattomuuteen.

85 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 109 kohta. Ks. myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 10.2.2011, *Dzhaksybergenov v. Ukraina* (CE:ECHR:2011:0210JUD001234310, 37 ja 44 kohta).

86 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.2.2013, *Yefimova v. Venäjä* (CE:ECHR:2013:0219JUD003978609, 221–225 kohta). Ks. myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.1.2012, *Othman (Abu Qatada) v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:2012:0117JUD0000813909, 284 ja 285 kohta).

120. Huomautan tästä, että L. M:aa syytetään päihdyttävien aineiden salakuljettamisesta eikä mikään asiakirja-aineistossa viittaa siihen, että tällaiseen rikokseen tai L. M:n henkilöön itseensä liittyisi erityispiirteitä, jotka altistavat hänet väitetylle vaaralle oikeuksien raikeasta epäamisestä. Kun L. M:n edustajalta on kysytty asiasta suullisessa käsittelyssä, hän ei ole esittänyt yksityiskohtaisempia tarkennuksia.

121. Ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, kun se toteaa paitsi, että on olemassa todellinen vaara oikeuksien raikeasta epäamisestä pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi, myös, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö altistuu tällaiselle vaaralle. Jotta perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa vahvistetun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaus voi merkitä oikeuksien raikeää epäämistä, kyseisen loukkauksen on oltava niin vakava, että sillä tehdään tyhjäksi kyseisellä määräyksellä suojatun oikeuden keskeinen sisältö. Sen selvittämiseksi, altistuuko asianomainen henkilö kyseessä olevalle vaaralle oikeuksien raikeasta epäamisestä, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on otettava huomioon erityiset olosuhteet, jotka liittyvät sekä kyseiseen henkilöön että siihen rikokseen, josta häntä syytetään tai josta hänet on tuomittu.

3 Toinen ennakkoratkaisukysymys

122. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele toisella kysymyksellä lähinnä, onko täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen pyydettävä tilanteessa, jossa 5.4.2016 annetussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) määritellyn tutkinnan toista vaihetta sovelletaan ja jossa täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa, että pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio loukkaa oikeusvaltioperiaatetta tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi, pidätysmääräyksen antanutta oikeusviranomaista toimittamaan sille puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan nojalla kaikki tarvittavat lisätiedot niistä olosuhteista, joissa asianomaisen henkilön oikeudenkäynti toteutetaan. Jos näin on, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele unionin tuomioistuimelta, mitä takeita se voisi saada pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta sen vaaran poistamiseksi, että asianomainen henkilö ei saa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä.

123. Korostan, että unionin tuomioistuin katsoi edellä mainitussa tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on pyydettävä pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan nojalla kaikki tarvittavat lisätiedot asianomaisen henkilön vankeusolosuhteista. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa vasta, jos kyseinen viranomainen katsoo näiden tietojen perusteella, että on olemassa todellinen vaara siitä, että kyseinen henkilö joutuu epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi.⁸⁷

124. Ministeri on sitä mieltä, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on pyydettävä pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta kaikki tiedot, joita se pitää tarpeellisina. Näiden tietojen kohde voidaan määrittää vain tapauskohtaisesti sen syyn mukaan, jonka vuoksi täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen katsoo, että kyseinen henkilö altistuu todelliselle vaaralle siitä, ettei hän saa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. Täytäntöönpanosta vastaavaa oikeusviranomaista ei voida vaatia näyttämään toteen, ettei Puolan tuomioistuinjärjestelmässä ole puutteita.

⁸⁷ Tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 95–98 kohta).

125. L. M. katsoo, ettei toiseen ennakkoratkaisukysymykseen ole tarpeen vastata. Hän täsmentää kuitenkin, ettei nyt käsiteltävässä tapauksessa voida antaa mitään takeita, joilla täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen pelot voitaisiin häivyttää, koska kyseessä olevat puutteet ovat järjestelmään liittyviä.

126. Espanjan hallituksen mukaan puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan nojalla on mahdollista löytää ratkaisu silloin, kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen on epävarma jatkotoimista. Unkarin hallitus katsoo, että koska täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei ole toimivaltainen toteamaan, että Puolan tuomioistuinjärjestelmässä on puutteita, se ei voi pyytää kyseistä jäsenvaltiota toimittamaan sille lisätietoja. Alankomaiden hallitus on sitä mieltä, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on turvauduttava puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdassa säädettyyn järjestykseen. Puolan hallitus ei ole esittänyt huomautuksia toisesta ennakkoratkaisukysymyksestä.

127. Komissio katsoo, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi pyytää pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta lisätietoja. Tällainen tietojensaantipyynnö saattaisi koskea muun muassa uusimpia lainsäädäntöuudistuksia. Kyseiset tiedot eivät epäilemättä kuitenkaan poista täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen epäilyjä yhtä hyvin kuin silloin, kun ne koskevat, kuten tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru, kyseisen henkilön vankeusolosuhteita.

128. Mielestäni silloin, kun on olemassa todellinen vaara oikeuksien räikeästä epäamisestä pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on käytettävä sille puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdassa annettua mahdollisuutta saada tietoja, jotka koskevat yhtäältä lainsäädäntöä, joka on mahdollisesti annettu komission perustellun ehdotuksen ja Venetsian komission lausuntojen jälkeen,⁸⁸ ja toisaalta niitä erityispiirteitä, jotka liittyvät kyseiseen henkilöön ja rikoksen luonteeseen ja jotka saattavat altistaa kyseisen henkilön todetulle todelliselle vaaralle ilmeisestä oikeuksien räikeästä epäamisestä.

129. Minusta näyttää näet siltä, ettei voida pitää mahdottomana, että etenkin tilanteessa, jossa kyseinen henkilö ei ole osoittanut, että hän itse altistuisi väitetyille oikeuksien räikeälle epäamiselle, tällaisesta tietojensaantipyynnöstä voisi olla apua täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle.

130. Jos pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio katsoo puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan nojalla saatujen tietojen perusteella, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö ei altistu todelliselle vaaralle siitä, että häneltä evätään räikeästi oikeudet pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, sen on pantava kyseinen määräys täytäntöön.

131. Jos pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio katsoo sitä vastoin näiden tietojen perusteella, että kyseinen henkilö altistuu todelliselle vaaralle siitä, että häneltä evätään räikeästi oikeudet pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, kyseisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa on lykättävä mutta siitä ei saa luopua.⁸⁹ Tässä tilanteessa täytäntöönpanojäsenvaltion on näet puitepäätöksen 17 artiklan 7 kohdan mukaisesti ilmoitettava Eurojustille kyseisestä viivästyksestä ja täsmennettävä kyseisen lykkäämisen syyt. Jos tällaisen vaaran olemassaoloa ei voida kohtuullisen ajan kuluessa sulkea pois, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on päätettävä, onko luovuttamismenettely lopetettava.⁹⁰

⁸⁸ Korostan tästä, että Puolan hallitus moittii kirjallisissa huomautuksissaan ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta siitä, ettei se ole ottanut huomioon komission perustellun ehdotuksen antamisen jälkeisiä lainsäädäntöuudistuksia.

⁸⁹ Tuomio 16.7.2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 38 kohta) ja tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 98 kohta).

⁹⁰ Tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 104 kohta).

132. Toiseen kysymykseen on siis vastattava, että kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on olemassa todellinen vaara oikeuksien raikeasta loukkaamisesta, sen on pyydettävä pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan nojalla kaikki tarvittavat lisätiedot tapauksen mukaan yhtäältä niiden seikkojen jälkeen tapahtuneesta lainsäädännön kehityksestä, jotka sillä on käytössään oikeuksien raikeää epäämistä koskevan todellisen vaaran olemassaolon toteamiseksi, ja toisaalta niistä erityispiirteistä, jotka liittyvät eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevaan henkilöön tai sen rikoksen luonteeseen, josta häntä syytetään tai josta hänet on tuomittu.

V Ratkaisuehdotus

133. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa High Courtin esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

- 1) Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, 1 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, kun se toteaa paitsi, että on olemassa todellinen vaara oikeuksien raikeasta epäämisestä pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinjärjestelmän puutteiden vuoksi, myös, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö altistuu tällaiselle vaaralle. Jotta Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa vahvistetun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaus voi merkitä oikeuksien raikeää epäämistä, kyseisen loukkauksen on oltava niin vakava, että sillä tehdään tyhjäksi kyseisellä määräyksellä suojatun oikeuden keskeinen sisältö. Sen selvittämiseksi, altistuuko asianomainen henkilö kyseessä olevalle vaaralle oikeuksien raikeasta epäämisestä, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on otettava huomioon erityiset olosuhteet, jotka liittyvät sekä kyseiseen henkilöön että siihen rikokseen, josta häntä syytetään tai josta hänet on tuomittu.
- 2) Kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on olemassa todellinen vaara oikeuksien raikeasta loukkaamisesta, sen on pyydettävä pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta puitepäätöksen 2002/584, sellaisen kuin se on muutettuna puitepäätöksellä 2009/299, 15 artiklan 2 kohdan nojalla kaikki tarvittavat lisätiedot tapauksen mukaan yhtäältä niiden seikkojen jälkeen tapahtuneesta lainsäädännön kehityksestä, jotka sillä on käytössään oikeuksien raikeää epäämistä koskevan todellisen vaaran olemassaolon toteamiseksi, ja toisaalta niistä erityispiirteistä, jotka liittyvät eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevaan henkilöön tai sen rikoksen luonteeseen, josta häntä syytetään tai josta hänet on tuomittu.